

Landsforeningen - We Shall Overcome

Bruker- og interesseorganisasjon for menneskerettigheter, selvbestemmelse og verdighet innen psykisk helse

Stiftelsesår: 1968 / Org.nr.: 980 334 597

post@wso.no – www.wso.no

Oslo 25.04.2024

Høringssvar fra WSO – Landsforeningen We Shall Overcome Tiltak for å sikre bærekraft i Helse Nord

WSO – Landsforeningen We Shall Overcome er en bruker- og interesseorganisasjon for menneskerettigheter, selvbestemmelse og verdighet innen psykisk helse. WSO jobber for at mennesker med psykososial funksjonsnedsettelse skal ha rettigheter og rettssikkerhet på lik linje med andre, i tråd med FN-konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter, CRPD. Vi jobber for at det skal utvikles tjenester innen psykisk helse basert på menneskerettigheter, som sikrer selvbestemmelse og valgfrihet rundt egen behandling. For å ha reelle valg i tjenester må medikamentfrie tilbud være tilgjengelig i hele landet for de som ønsker det.

WSO har tidligere sendt inn høringssvar for "Framtidig klinisk struktur for Psykisk helse- og rusklinikken, UNN", som vi ser er tatt med som innspill også for denne høringen. Vi velger likevel å sende inn et nytt høringssvar som en del av denne prosessen. Da forslaget dette høringssvaret retter seg mot er tilsvarende tidligere prosess, er mye av teksten lik tidligere innsendt høringssvar.

Dette høringssvaret retter seg mot hovedområde 1. Psykisk helsevern og TSB. Fokuset ligger på forslaget om å gjøre om medikamentfri enhet i Tromsø med 6 sengeplasser til et ambulant konsultasjonsteam som nevnt i høringsnotatet s. 103. Vi fremmer også at en bærekraftig psykisk helsetjeneste må utformes i tråd med CRPD og nasjonale mål om recoveryorienterte og personsentrerte tjenester, hvor medikamentfrie tilbud må være en sentral del av tjenesten.

Viktigheten av medikamentfrie tilbud

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) sendte i 2015 ut et oppdragsdokument hvor det ble satt følgende mål:

*"Pasienter i psykisk helsevern skal så langt det er forsvarlig kunne velge mellom ulike behandlingstiltak, herunder behandlingstiltak uten medikamenter. Tilbudet utformes i nært samarbeid med brukerorganisasjonene."*¹

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/medikamentfrie-tilbud-i-psykisk-helsevern---oppfolging-av-oppdrag-2015/id2464239/>

Videre ble det spesifisert at de regionale foretakene skulle etablere et reelt tilbud om valg av alternativer til medisiner, og at det for pasienter som skrives inn i psykisk helsevern og behandles med medikamenter burde utarbeides plan for nedtrapping/avslutning av medikamentell behandling.

Medikamentfritt behandlingstilbud ved UNN ble opprettet på grunnlag av dette oppdraget, og er per i dag et av fire medikamentfrie behandlingstilbud rettet mot pasienter med psykose eller bipolare lidelser i Norge som har egne sengeplasser², etter at Hurdalsjøen Recoverycenter, med ca. 60 sengeplasser, måtte legge ned i 2023 da de ikke fikk finansiering til videre drift.

I Opptrappingsplanen for psykisk helse (2023-2033)³ er medisinfrie behandlingstilbud tatt inn som et prioritert område under kapittel 4.6 Riktig bruk av legemidler, hvor det blant annet står at "*medisinfrie behandlingstilbud har en naturlig plass i en moderne, fremtidsrettet psykisk helsetjeneste*". WSO har kommet med innspill til høring på opptrappingsplanen til Stortinget⁴, hvor vi uttrykker bekymring for utviklingen av de medikamentfrie tilbudene i Norge.

I utgangspunktet skal alle pasienter i psykisk helsevern kunne velge mellom ulike behandlingsformer, deriblant behandling uten medikamenter, dersom det er forsvarlig. For å oppnå dette må medikamentfrie tilbud fremstå som et reelt alternativ, og de nåværende tilbudene må bestå og bli styrket. Det erkjennes i Opptrappingsplanen at de medisinfrie tilbudene oppleves som vanskelig tilgjengelig for brukerne. Dette handler delvis om manglende informasjon om at tilbud finnes, og hva alternativene til medisiner innebærer.

Det nåværende tilbudet for medikamentfri behandling ved UNN fremstår som et flaggskip innen medisinfrie tilbud i Norge. Det har høstet nasjonal og internasjonal oppmerksomhet, og interessen for å besøke avdelingen for å lære er stor. Flere brukere kan melde om gode resultater, og uttrykker nå sin støtte for at avdelingen må bestå⁵⁶.

Mange pasienter innen psykiske helsetjenester opplever at medikamenter ikke hjelper for deres helsetilstand, eller gir dem store bivirkninger. Da er det viktig at det opprettholdes tilbud som kan hjelpe denne gruppen, og at det blir opplyst om og tilbudt medikamentfri behandling. Medikamentfrie tilbud er per dags dato ikke et tilbud innen akuttpsykiatrien. Mange pasienter blir i sitt første møte med tjenestetilbudet innen psykiatri satt på medikamenter, under frivillig vern eller tvang, og får gjerne store mengder av disse. Da kan det fort bli vanskelig å slutte på medikamentene, eller trappe ned på bruken, uten en langvarig og forsvarlig nedtrappingsplan. Ved å tilby medikamentfri behandling, også innen akuttpsykiatrien, kan man hindre unødvendig bruk av medikamenter, unødvendige nedtrappingsprosesser og uheldige langtidskonsekvenser av medikamentbruk. Dette vil ikke bare være positivt for den enkelte pasient, men også bidra til et mer bærekraftig helsetilbud hvor flere kan få god og riktig helsehjelp for sine plager.

Forslaget om omgjøring av medikamentfri enhet til ambulant konsultasjonsteam

I høringsnotatet blir det foreslått at den medikamentfrie enheten i Tromsø skal gjøres om til et ambulant konsultasjonsteam. I praksis vil dette føre til en nedleggelse av det medikamentfrie tilbudet som i dag tilbys ved UNN, som et av få medikamentfrie døgntilbud som per dags dato tilbys i Norge.

² Medikamentfritt tilbud UNN med 6 plasser, Medikamentfritt tilbud Nedre Romerike DPS med 6 plasser, BET-avdelingen på Blakstad med 6 plasser, BET-avdeling DPS Sandefjord med 6 plasser.

³ <https://www.regjeringen.no/contentassets/0fb8e2f8f1ff4d40a522e3775a8b22bc/no/pdfs/stm202220230023000ddd-pdfs.pdf>

⁴ <https://wso.no/wp-content/uploads/2023/10/20231004-Innspill-Stortinget-Opptrappingsplan-edEEH.pdf>

⁵ <https://www.folkebladet.no/nyheter/i/gEeO00/tilbudet-som-ble-ingvills-redning-kan-naa-bli-nedlagt-det-maa-bare-ikke-skje>

⁶ <https://www.nordlys.no/ingrid-52-var-tungt-medisinert-og-folte-seg-som-en-zombie-na-frykter-hun-at-tilbudet-som-hjelper-henne-legges-ned/f/5-34-1857028>

En nedleggelse av det medikamentfrie døgntilbudet er et steg i feil retning i henhold til nasjonale og internasjonale signaler hvor en recoverybasert tilnærming og menneskerettigheter skal ligge til grunn for tjenestene som tilbys innen psykisk helsevern. WHO og FN anbefaler frivillige behandlingstilbud og psykiske helsetjenester i tråd med CRPD. Et medikamentfritt behandlingstilbud innebærer ikke kun nedtrapping og fravær av behandling med psykofarmaka. Tilbudet ved UNN bygger på en recoveryorientert behandlingstilnærming, hvor det jobbes nettverk/dialogorientert. Slike tilbud bør i fremtidens psykiske helsetjenester styrkes om vi skal komme i mål med en tjeneste fundamentert i menneskerettigheter, hvor brukernes autonomi står i fokus og valgfrihet innenfor behandlingstilbudet er reelt. WSO og flere frykter at en nedleggelse av døgntilbudet, hvor ressurser blir flyttet til medikamentstyrte behandlingsformer av psykiske lidelser, vil medføre en satsing på mer tvunget psykisk helsevern. Tvangsbruk innen psykisk helsevern har dårlig effekt sammenlignet med frivillige behandlingsforløp, og blir av mange oppfattet som menneskerettslige overgrep.

WSO mener at det medikamentfrie tilbudet ved UNN er et godt eksempel på et tilbud til etterfølgelse, og den nasjonale og internasjonale interessen for tjenesten viser at dette er et flaggskip innen medikamentfritt behandlingstilbud som kan legges til grunn for hvordan slike avdelinger kan og bør bygges opp. Vi legger vekt på forankringen i nettverksperspektivet, noe som i praksis innebærer at tjenesten jobber aktivt i ca. fem ganger så mange pasientforløp som antall sengeplasser gjennom poliklinisk virksomhet.

Det medikamentfrie tilbudet ved UNN har vært i drift i syv år. I denne perioden har avdelingen opparbeidet seg en stor kompetansebase på medikamentfrie tilbud, og særskilt kompetanse på forsvarlig nedtrapping av psykofarmaka. Døgnetenheten er en unik forskningsarena, og opprettholdelse av en slik døgnetenhet er viktig for videre kunnskapsutvikling innen området. En eventuell opprettelse av et medikamentfritt ambulant konsultasjonsteam fordrer at teamet støttes opp av et dyktig kompetansemiljø, og bør være forankret i en slik medikamentfri døgnetenhet.

Forslaget om omgjøring av medikamentfri enhet til ambulant konsultasjonsteam forstås som et ønske om å frigjøre ressurser til andre, medikamentstyrte tjenester. Forslaget fremstår som lite gjennomtenkt i forhold til de nasjonale føringer rundt medikamentfrie behandlingstilbud. WSO mener forslaget i praksis vil medføre en nedleggelse av medikamentfritt tilbud ved UNN, som vil gi store negative konsekvenser for brukerne. Samtidig er det sannsynlig at fagmiljøet ved den medikamentfrie døgnetenheten opphører, og den opparbeidede kunnskapen går tapt ved en omgjøring til et konsultasjonsteam.

Styrkning av medikamentfritt tilbud for et bærekraftig tilbud i den psykiske helsetjenesten

WSO støtter Opptappingsplanen for psykisk helse i at medisinfrie behandlingstilbud skal være en del av den psykiske helsetjenesten. Skal Helse Nord følge Opptappingsplanens mål, må det medikamentfrie tilbudet bestå. En omgjøring til et ambulant konsultasjonsteam er prematurt. I en fremtidig psykisk helseverntjeneste kan det være unødvendig med egen døgnetenhet for medikamentfritt tilbud, men dette fordrer at medikamentfrie tilbud er et gjennomgående og reelt tilbud som tilbys og er forankret i alle tjenester og avdelinger innen det psykiske helsevernet. Det er langt fra dagens tilstand, hvor de medikamentstyrte tjenestene står sterkt.

WSO foreslår at dagens medikamentfrie døgntilbud ved UNN med sin spisskompetanse består, og styrkes ved et dedikert medikamentfritt konsultasjonsteam som bidrar over hele regionen. Konsultasjonsteamet skal være fundamentert i fagkompetanse fra dagens tilbud og bistå regionalt for å redusere unødvendig bruk av psykofarmaka i alle avdelinger i den psykiske helsetjenesten, gjennom generell kompetanseheving på medikamentfri behandling i avdelingene og bidrag til nedtrappingsprosesser. Dette mener vi vil gi et helhetlig behandlingstilbud i tjenestene i tråd med CRPD, sikre medbestemmelse for pasientene i behandlingen og på sikt føre til bærekraft og reduserte kostnader gjennom en bedre psykisk helsetjeneste som tilbyr riktig behandling til riktig tid.

Oppsummert ber WSO om følgende:

For å sikre bærekraft i den psykiske helseverntjenesten må det medikamentfrie døgntilbudet bestå som egen enhet slik det er i dag. Samtidig bør det medikamentfrie tilbudet styrkes med et ambulant konsultasjonsteam som omfavner hele Helse Nord. I denne sammenheng må det jobbes aktivt med å gjøre medikamentfritt tilbud kjent, og sikre at det er et reelt alternativ til medikamentstyrt behandling.

Med hilsen,

WSO – Landsforeningen We Shall Overcome